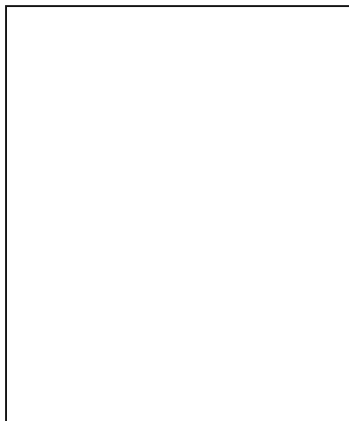

Msgr. Ćiril Kos

U nedjelju 6. srpnja 2003. u jutarnjim satima umro je u Kliničkoj bolnici u Osijeku umirovljeni biskup đakovački ili bosanski i srijemski msgr. Ćiril Kos, dr. theol. h. c. Pokopan je 8. srpnja 2003. u kripti đakovačke katedrale. U pogrebnoj svečanosti na život i djelo pokojnog biskupa osvrnuli su se zagrebački nadbiskup i metropolit msgr. Josip Bozanić i đakovački i srijemski biskup msgr. dr. Marin Srakić.² O njemu su se već za njegova života oglasili najbliži mu suradnici i dobri poznavatelji prigodom 50. obljetnice njegova svećeničkog ređenja 1994. kao i neki drugi.³ To je bio, među ostalim, i "biskup susreta i dijaloga".⁴ I ovdje želimo **in piam memoriam** osvrnuti se na njegov život i djelo. Kad mu posljednji pozdrav u Glasu Slavonije (9. srpnja 2003.), kao počasnom građaninu grada Osijeka, upućuje Gradsko vijeće, Gradsko poglavarstvo i gradonačelnik grada Osijeka, uz veliko i iskreno hvala, s napomenom da "njegov životni put ostaje za primjer generacijama koje dolaze", onda biskupski grad Đakovo ima još više

2 Usp. In memoriam: Mons. Ćiril Kos, biskup đakovački ili bosanski i srijemski u miru, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 131 (2003), br. 7-8, str. 481-511.

razloga, jer je pokojni biskup pedeset godina svoga životnog vijeka bio naš sugrađanin, od toga 23 godine kao rezidencijalni đakovački i srijemski biskup. Za Đakovo, starodavno sjedište bosanske ili đakovačke i srijemske biskupije, biskup Kos se učinio zaslužnim za sve ovdašnje crkvene ustanove: za našu katedralu, za bogoslovno sjemenište, za bogosloviju – danas područni studij Katoličkog bogoslovnog fakulteta iz Zagreba, itd.

Msgr. Kos se rodio kao blizanac s bratom Ivanom 19. studenog 1919. u Ribić-Brijegu kod Ivanca od Josipa i Marije r. Fadiga. Zbog ekonomskih razloga biskupovi su roditelji već u njegovom najranijem djetinjstvu došli u Harkanovce kod Valpova (1923.). Tu se potpuno udomaćio i pohađao osnovu školu. Zbog odredbe da se u đakovačko sjemenište prima samo određeni neprekoračivi broj đaka, đakovački ga biskup Antun Akšamović nije primio u malo sjemenište, već je zauzimanjem svoga dobrog župnika Eugena Kubeše biskup Ćiril na Širokom Brijegu redovito polazio Franjevačku klasičnu gimnaziju. Tek nakon ispita zrelosti primljen je u Bogoslovno sjemenište u Đakovu 1939.

Filozofsko-teološki studij završio je u jeku Drugoga svjetskog rata na onodobnom bogoslovnom fakultetu Biskupijskog sjemeništa u Đakovu (in facultate theologica Seminarii dioecesiani maioris in Djakovo) 1944., da bi već iste godine 9. srpnja bio zaređen za svećenika. Mladu misu je slavio 16. srpnja 1944. u Harkanovcima. Mladomisnik Ćiril Kos već od 1. kolovoza 1944. obavlja svoju prvu službu kapelana u Srijemskoj Mitrovici i bio je izravni svjedok svega onoga što su katolici pretrpjeli na tim prostorima odmah poslije rata. Nakon uhićenja tamošnjeg župnika dr. Franje Račkog postaje upraviteljem župe u Mitrovici, da bi dolaskom novog župnika Ivana Rončevića iduće godine bio ponovno imenovan kapelanom do 1946. To teško iskustvo nesumnjivo mu je puno pomoglo kako bi kasnije lakše prebrodio teške okolnosti koje su ga

- 3 Tom prigodom posvetili su mu časopis *Diacovensia*, *Teološki prilozi* 2 (1994). U njemu se govori o biskupu Ćirilu Kosu kao zlatomisniku (1944.-1994.), zatim o poznatom procesu protiv njega kao i protiv drugih profesora, svećenika i bogoslova Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu (1959.-1960.), te nadalje o biskupu Kosu u njegovom odnosu prema katehetskim ljetnim školama u pokoncilskoj Crkvi u Hrvata. U jubilarnoj reviji *Đakovački vezovi* 1999. prigodom 25. obljetnice njegovog biskupstva pisao je mr. Luka Marijanović, *Biskup koji neumorno već pedeset i pet ljeta sije sjeme Božje riječi*, str. 32-35. I mnogi drugi drugdje.
- 4 Usp. feljton u novinama *Glasi Slavonije* od 10. do 16. srpnja 2003.: Dražen Kušen, *Mons. Ćiril Kos – biskup susreta i dijaloga*. U rubrici "Vrijeme i vječnost" u *Glasi Slavonije* od 15. srpnja 2003. str. 6. dr. Peter Kuzmič, *Zahvala biskupu Kosu i bibličaru Rupčiću*, prigovara: "Prvo, biskup Kos s obzirom na svoja neumorna zauzimanja na tragu Strossmayerove vizije i koncilskih opredjeljenja nije zaslužio da mu na ispraćaj ne dođe ni jedan pravoslavni episkop! Isti je grijeh propusta i moje protestantske braće, koja se inače verbalno zaklinju u ekumenizam. Svi bi k Papi a na ispraćaj našem dobrom biskupu Ćirilu ih nema..."

snalazile. Od 1946. do 1951. župnik je veoma zahtjevne i prostorno raspršene župe Trnjani. Katolici su tu bili izmiješani s pravoslavnim pučanstvom. U takvoj sredini s mjesnim parohom Kosićem, župnik Kos je uspostavio i održavao vrlo dobre ekumenske odnose. To je onda bila ekumena održavana na terenu. Njegov vrsni i zauzeti pastoralni rad nije tu mogao ostati nezapažen. Zato je prava sreća bila za biskupiju što ga je biskup Stjepan Băuerlein pozvao u Đakovo da mu bude nasljednik u odgovornoj i tada veoma zahtjevnoj službi duhovnika bogoslova u sjemeništu i liceju. Vremena su nasilne ateizacije tada bila izuzetno teška za katolički vjerski odgoj općenito, a u sjemeništu napose. No mladi je svećenik Kos usprkos tomu svoje bogoslove solidno pripremao za život i službu. Mnogi su mu svećenici još uvijek zahvalni i ponosni što im je bio dobar odgojitelj i učitelj.

To je bilo vrijeme kad je revni svećenik Kos postao posebno poznat po svojim prijevodima knjiga s francuskog jezika. Time je stekao velike izravne zasluge u promicanju teološke znanosti i afirmacije religiozno-kulturnih vrednota. Taj njegov rad je među ostalim bio razlogom što mu je Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu 14. svibnja 1988. dodijelio počasni doktorat teologije. Biskup Kos je izravno stajao na strani kulture, napose religiozne, i promicao je kulturne vrijednosti, ne samo u školi već i kao biskup u brojnim kulturnim pothvatima koji su se događali na razini biskupije i pojedinih župa. Izvrsno je govorio latinskim jezikom, što se danas rijetko susreće, pa ga je papa Ivan Pavao II. s pravom nazivao "episcopus latine loquens".

Kao duhovnik 1951.-1959. predavao je duhovno bogoslovlje i liturgiku na Visokoj bogoslovnoj školi, a kasnije kao tajnik Biskupskog ordinarijata u Đakovu župnu administraciju.

Iako su vremena bila teška, duhovnik i profesor Ćiril nije jadikovao kako je stanje teško a literatura jako oskudna, već je prevodio knjige. Tiskane su na ciklostilu. Time je obogatio našu duhovnu literaturu i pomogao mnogima, i profesorima i studentima, i odgojiteljima i odgajanicima u našim crkvenim ustanovama.

Bogoslovno sjemenište u Đakovu s vrsnim pastoralnim i iskusnim duhovnim vođama smetalo je komunističkim vlastima, pa su 5. listopada 1959. iznenadno izvršili premetačinu u sjemeništu pod optužbom da se svećenički kandidati odgajaju u protunarodnom i protudržavnom duhu. Mada nisu pronašli ništa što bi ih moglo kompromitirati, unatoč svemu nekoliko je profesora i bogoslova ipak bilo zatvoreno i kasnije osuđeno. Najaktivniji među njima Ćiril Kos je na insceniranom procesu osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od sedam godina, što je kasnije smanjeno na pet godina, da bi na kraju u Osijeku i Staroj Gradiški odsjedio sveukupno trideset mjeseci zatvora. Sreća je bila što taj politički proces ipak nije uspio dokinuti sjemenište. Nakon amnestije duhovnik

Kos je pušten iz zatvora 1962. Taj zatvor je bio za njega još jedno novo životno iskustvo.

Nakon izdržane kazne u Osijeku i Staroj Gradiški od 5. listopada 1959. do 5. travnja 1962. vraća se u Đakovo. Biskup ga je odmah imenovao tajnikom Biskupskog ordinarijata u Đakovu. Bilo je to 1. svibnja 1962. Tu je bio biskupovim vrijednim suradnikom u vođenju mnogih biskupijskih poslova i niza sporednih službi, u trajnome kontaktu sa svim svećenicima. Članom Stolnog kaptola Sv. Petra u Đakovu postao je 1966. i osam godina u njemu aktivno djelovao. Posebice se kao kustos katedrale istaknuo u njezinoj obnovi nakon rata i potresa. Kad je biskup Bäuerlein počeo poboljšivati, Sveta Stolica ga je imenovala 2. kolovoza 1973. generalnim vikarom, da bi ga odmah nakon smrti biskupa Bäuerleina Stolni kaptol izabrao za kapitularnog vikara. Kao kapitularni vikar on šest mjeseci upravlja biskupijom.

Za đakovačkog i srijemskog biskupa imenovan je 6. veljače, a izbor je objavljen 9. veljače 1974. Biskupski je red primio u Đakovu 17. ožujka 1974. Nakon 23 godine upravljanja biskupijom umirovljen je 6. veljače 1997. Njegov pomoćni biskup, kasnije biskup koadjutor, te konačno njegov nasljednik postao je msgr. dr. Marin Srakić 15. veljače 1997., obojica su iz župe Harkanovci.

Uspješno je upravljao s obje biskupije. Kao biskup od početka je bio rado prihvaćen od svih. Posve je bio upućen u pitanja biskupijske uprave, u biskupijske prilike i potrebe, pa i njezine probleme. Neki će još danas reći kako je njegovim imenovanjem Sveta Stolica ispunila "želju svećenika i puka". Opisuju ga kao čovjeka apostolskog žara, skromna i uvijek susretljiva prema svima. Nije bio konfliktna osoba, uvijek srdačan, spontan i vedar čovjek, poznat kao izvrstan propovjednik. Svoje propovijedi je gradio na sadržajima Evanđelja i Koncila. Na to upućuje i njegovo biskupsko geslo: "U ljubavi, poniznosti i jednostavnosti života" (CD 15). I to geslo zapravo znači najtočniji sažetak cijeloga njegova života i rada. S ljubavlju se ophodio prema svojim suradnicima, prema vjernicima i svakom čovjeku. Uvijek je imao povjerenja u svoje suradnike, poštovao ih je u njihovim službama, sa svom širinom svoga srca. Iskrena mu je želja, molitva i zavjet bila provesti u život poruku Koncila, pokazati svijetu "novo lice Crkve". U svakoj prigodi, napose na slavljinama sv. potvrde, naglašavao je kako se u životu Crkve imaju zauzimati svi vjernici, laici, i da bi u njoj mogli i morali biti aktivni već na temelju obveza koje su primili na krstu i potvrdi.

Mladi biskup je uspješno i sustavno rješavao nagomilana pitanja. Svećenici su mu bili prvi suradnici. Msgr. Kos je kroz brojne pastoralne susrete, česte i naporne posjete župama, po aktivnom sudjelovanju na zasjedanjima biskupske konferencije, svojim pohodima našim radnicima u inozemstvu, trajnim usklađivanjem rada svojih suradnika, dakle svojom učiteljskom i pastirskom

službom ispunjavao svoje radno vrijeme. To je vrijeme koncilskih promjena. Župne zajednice su bile probuđene, postale su malo življe zajednice. Kateheza se našla u novom položaju. Počelo se sustavno formirati odrasle laike. Lice se naše mjesne Crkve znatno promijenilo. Na tim tragovima, dakako u puno većoj mjeri, nalazi se i Druga biskupijska sinoda đakovačka i srijemska. Još je biskup Kos doživio ulazak sustavnog i intenzivnog vjeronauka u naše škole, javna televizija postala je otvorena religioznim sadržajima, i sl.

Biskup Kos je nekadašnjoj BKJ naslijedio mjesto biskupa Bäuerleina kao predsjednik vijeća za katehizaciju. 1978. imenovan je konzultorom Zbora za katolički odgoj u Rimu. Kao biskup obavljao je službu velikog rektora Visoke bogoslovne škole u Đakovu, kasnije kancelara Teologije u Đakovu, i za nju se svojski brinuo. Ta škola, poznato je, odigrala je važnu zadaću u formiranju klera. Da ta škola danas uspješno djeluje u novim prostorima i razinom svoga teološkog rada i svojom važnošću, ne samo za formaciju klera već i laika, i to ne samo za naše dvije biskupije, nego i puno šire, zahvaliti valja svesrdnoj brizi biskupa Ćirila. On je za potrebe škole i biskupije odabirao i školovao novi nastavni kadar. Iz te su škole krenule razne, prije svega pastoralne inicijative: Obiteljski institut, Studij za teološku kulturu u Osijeku, tečajevi priprave na brak, itd.

Biskup msgr. Kos uspješno je i plodno djelovao u Vijeću BKJ, a kasnije u HBK za katehizaciju. Premda biskup Kos nije po svojoj formaciji katehetičar, kao svećenik i biskup pokazao je kroz sve godine svoje aktivne službe veoma mnogo sluha za potrebe na katehetskom polju i u tom je duhu predvodio i usmjeravao katehetsko Vijeće. On ne samo da ne koči ili paralizira rad toga Vijeća, već pozdravlja i podupire sve njegove inicijative. Brine se za katehetske ljetne i zimske škole i prepoznaje u njima važan element trajne formacije vjeroučitelja. Osobnim sudjelovanjem naglašava njihovu važnost za našu Crkvu. Njemu je bila povjerena izradba katehetskog plana i programa. A kad je trebalo otvoriti prostore Visoke bogoslovne škole za formiranje novih crkvenih djelatnika, za vjeroučitelje i vjeroučiteljice, nije ni trenutka oklijevao.

Biskup Kos je u svoje vrijeme kao kanonik kustos i biskupski tajnik, naročito kao biskup vodio brigu o biseru našega grada, o našoj katedrali. U njoj se za njegova episkopata održala značajna središnja proslava 1100. obljetnice smrti Sv. Metoda, u Đakovu 5. srpnja 1985. Također njegovom brigom otvoren je spomen Muzej biskupa J. J. Strossmayera u našem gradu. Biskup Ćiril sa svojom je bogoslovnom školom bio domaćin posljednjem Međufakultetskom ekumenskom simpoziju što ga je Katolički bogoslovni fakultet iz Zagreba održao u Đakovu 1987. Ekumensko djelovanje usporio je nametnuti rat. Biskup se osobito istaknuo i založio da 1989. dostojno obilježimo 750. obljetnicu grada Đakova i đakovačke biskupije. To je bila prigoda da se istakne ne samo uloga biskupa Strossmayera

već i uopće povijest našega grada, što je značajan dio vjerske, kulturne i političke povijesti hrvatskog naroda. Svi pothvati u obnovi sakralnih objekata i arheoloških istraživanja na području biskupije izvršeni su u suradnji s nacionalnim i regionalnim ustanovama za zaštitu spomeničke baštine i pod njihovim stručnim vodstvom. Je li sve baš svugdje uspjelo na najbolji način, prosudit će drugi kad se odmaknemo od ovog vremena.

Biskup Kos je, u doista teškim ekonomskim prilikama, podignuo u Đakovu važnu ustanovu potrebnu biskupiji s preko 200 svećenika: dom za umirovljene svećenike. Novi doprinos Đakovu je također izgradnja Središnje biskupijske knjižnice i arhiva, koji se ovih dana useljavaju, a gradnju je započeo biskup Kos. Time će uskoro veliko bogatstvo iz nekoliko naših crkvenih knjižnica i značajnog biskupijskog arhiva biti dostupno znanstvenicima i studentima. Nadamo se da će Središnja knjižnica s velikom dvoranom za različite skupove biti povlašteno mjesto i jedno od rasadišta duhovne kulture. To sve, i mnogo što drugo, dovoljno ocrtava život i rad pokojnog biskupa Kosa. Ne bi nipošto bilo pretjerano reći da je upravo on obilježio jednu epohu u životu ove mjesne Crkve.

U njegovo doba zbio se i Domovinski rat 1991.-1995. Zlo, što se nedavno događalo i kojemu su mnogi od nas svjedoci, zahvatilo je naročito biskupiju kojoj je on bio na čelu. Najviše spominjani i najviše razarani bili su gradovi Osijek, Vinkovci, Belišće, Vukovar... Područje od 36 župa bilo je okupirano i opustošeno, a vjernici raspršeni. Bila su to zla vremena za sve, napose za jednog biskupa kojemu Krist nalaže propovijedati ljubav ljudima stvorenima na sliku Božju. Rat je pustošio i ostavio teške posljedice. Biskup se osjećao ojađenim vidjevši što se sve događa, a svjestan je da ne može pružiti prikladnu zaštitu i utjehu. Veliki i mali naši prijatelji, koji su nas iz inozemstva posjećivali i pomagali u ratno doba, nisu se mogli dovoljno načuditi da ih biskup Kos prima u audijenciju bez ikakvih formalnosti. Ratnome se zlu ipak stalo na kraj. Vjera je njemu i njegovim vjernicima davala snagu.

Život i djelo biskupa Kosa su sad definitivno zaokruženi. Pamtit ćemo ga ne samo kao čovjeka koji je doprinio širenju teološke znanosti na našem tlu ili koji se zalagao za religiozno-kulturne vrijednosti u našoj biskupiji i u cijeloj našoj Crkvi, već prije svega kao vrsnoga propovjednika, kao svjedoka vjere u teškim iskušenjima našeg novijeg vremena, kao pravog prijatelja, ponajprije kao odgovornog i uzornog biskupa. S tisućama niti bio je povezan svojom "ljubavlju, poniznošću i jednostavnošću života" sa svojim biskupijama i svakim pojedinačnim u njima, i nipošto ne na posljednjem mjestu s našim gradom Đakovom. Ostvario je, uvjereni smo, svoj životni program zacrtan u geslu: "In caritate, humilitate et vitae simplicitate" (CD 15).

Luka Marijanović